

РУСИНСЬКЕ ПИТАННЯ ВІД О. ДУХНОВИЧА ДО В. БАЛОГИ

Між віршем «Вручання» («Я русин был, есмь и буду...»), оприлюдненим 1850 р. греко-католицьким священиком Олександром Духновичем (1803-1865), і помислами Закарпатської обласної ради 2007 р., причарованої главою секретаріату президента України Віктором Балогою (нар. 1963 р.), лежить півторастолітня прірва.

Наразі ці знакові постаті крайової історії мають один до одного умовний стосунок: як означення часових рамок локальної дискусії на задану в заголовку нашої статті етнополітичну тему, з приводу котрої доводилося полемізувати й авторів цих рядків¹. Отже, спробуємо реконструювати і прокоментувати сучасний стан «русинського питання».

Серед п'ятдесяти прийнятих рішень 7 березня 2007 р. Закарпатська обласна рада (усіх мандатів 90) проголосувала і за визнання національності «русин». Із 79 присутніх за це висловився 71 депутат, у т. ч. фракції «Нашої України» та її союзників по об'єднаної більшості – Партії регіонів. У проекті пропонували внести позицію «русин» до переліку національностей області, котрого, до речі, документально не існує. Потім щось із голосу правили і в сумбурі (депутати виходили-заходили цілими фракціями) проголосували. Про дотримання процедури не йшлося.

Кінцеву редакцію рішення «Про визнання національності русин» майже на тиждень засекретили. Аж у нещасливий вівторок 13 березня, на другий день після затяжних вихідних, прес-служба обласної ради процитувала постановляючу частину. У ній привертають увагу пункти: «1. Визнати на території Закарпатської області національність «русин». 2. Звернутися до Верховної Ради України з клопотанням про визнання національності «русин» на законодавчому рівні»².

Правовий нігілізм очевидний. Утім, не про законність ішлося, а про маніпулятивний політефект. 27 березня 2007 р. прес-служба обласної ради пояснила «назрілість» ініціативою «групи депутатів, які вважають себе русинами». Їхню кількість (1 чи 71?) і прізвища не уточнили.

Згадане рішення є незаконним, виходячи з обсягу компетенції обласної ради, визначеної законом України «Про місцеве самоврядування». Між іншим, у ньому (рішенні) фігурує термін «територія Закарпатської області». Насправді область має адміністративну площу, територіальні (адміністративні) межі, але не власну територію, що означає юрисдикцію.

Фахівцям складно уявити наслідки «офіційного визнання» окремої групи громадян національністю чи національною меншиною в межах однієї області³. Законодавство України цього не передбачає. Всі національні меншини визнаються згідно з Конституцією і законами, а не окремими актами органів публічної влади. Так само русинів та їх організації визнають і в інших країнах.

Цікаво, цьому рішенню передувала зустріч керівництва Закарпатської області з активістами русинських товариств, у т. ч. з головою Світової ради русинів Полом Робертом Маґочі. Ще як слід його не оформили протоколісти, а ошас-

¹ Офіцинський Р. Безплідна інтрига коштом держави: [Про рішення Закарпатської обласної ради про визнання національності «русин»] // Урядовий кур'єр. – 2007. – 28 березня. – С. 20; Його ж. Куди ведуть свжі сліди «русинської інтриги»? // Трибуна. – 2007. – 31 березня. – С. 1, 6; Репортер (www.ua-reporter.com). – 2007. – 1 квітня.

² Щодо національності «русин» // Закарпатська обласна рада (www.zakarp.at-rada.gov.ua). – 2007-03-13; Щодо визнання національності «русин» // Там само. – 2007-03-27.

³ Лемак В. Україна вже давно визнала русинів // Uzhgorod.ua. – 29.03.2007.

ливлені герої попросили грошей на портрети визначних русинів для кожної школи. Чому б ні? Адже в жовтні 2006 р. облдержадміністрація провела у місті-герої Мукачеві, котре прославило політичні розбірки, обласний фестиваль русинської культури «Червена ружа».

Ось так можновладці знову покликали в рекрути виснажені 18-літнім безпліддям ідеї, щоби підживити їх за рахунок державного бюджету. Начебто нічого крामольного у подібних назвошукацтвах. Політична ситуація, наприклад, традиційно впливає на бажання змінити власне ім'я чи прізвище, котре виявляє щороку близько 20 тис. українців¹, зокрема, за перші шість місяців 2006 р. було 10 830 таких випадків, а в першому півріччі 2007 р. – 10 042.

Найпоширенішою підставою для цього служить неблагозвучність імені чи прізвища. Водночас у 2006 р. органи юстиції зареєстрували імена новонароджених, чий батьки вирізняються пристрастю до чоловічої екзотики: Космос (Донецька область), Лимон (Закарпатська область), Сервер (Запорізька область), Таймер (Луганська область)².

Наразі є суттєві нюанси.

Із самого початку «русинська проблема» була в активі комуністів. У 1989-1991 рр. комуністична номенклатура успішно протистояла в Закарпатті національно-демократичній контролі. Проблема русинства породила ситуативні інтереси союзних і регіональних чиновників, підібраних КПРС³. У незалежній Україні ця ідея, попри зухвалі провокації русинських лідерів, залишилася в орбіті партикулярних амбіцій неоконуністичної владної верхівки. Аби відвернути фіаско, вона відмежувала русинство від політичних гасел і вигнала його на етнокультурну ниву.

У листопаді 2005 р. народні депутати від КПУ навіть підготували законопроект «Про русинів України» (І. Мигович, Г. Крючков, М. Шульга), котрий Верховна Рада не взяла до розгляду, позаяк визначення національності до компетенції держави не належить, а є справою кожної конкретної особи.

Як свідчить прес-центр Закарпатського обкому КПУ, його перший секретар Іван Мигович недавно старався надати русинському руху «національно-визвольного змісту». Мабуть, ідеться про пивний путч пенсіонерів, нереалізованих професійно, тому й суспільно амбітних. Доволі влучно висловився про них свого часу академік Олександр Мишанич: «Це – купка комедіантів, які бавляться у політику. Бо як би це справді було щось серйозне, то держава звернула б на це увагу»⁴.

Ось і закарпатському комуністу № 1, котрий «чи не найголосніше про русинське питання бив і б'є у всеукраїнські дзвони», з прес-центру Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини задали незручне запитання: «Чому в такі недалекі часи комуністи не підтримували русинів, а зараз підтримують?» І. Мигович відповів закручено: «За радянської влади панувала тенденція на інтернаціоналізацію суспільства, тобто політика велася на забезпечення інтересів усіх спільнот, відбувся прискорений економічний і соціально-культурний розвиток краю, тоді національні питання не були на першому місці»⁵. Він забув сказати, хто, як сам висловився, під час паспортизації 1946-1947 рр. русинів записав українцями. Натомість ударив обухом по голові черговою нісенітницею, мовляв, нині вже 130 тис. краян письмово визнали себе русинами.

¹ УНІАН (www.unian.net). – 25.12.2006; www.prawda.com.ua. – 13.04.2007; Інформація про підсумки діяльності міністерства юстиції України у I півріччі 2007 року // www.minjust.gov.ua. – 12 липня 2007 р.

² Дітей вже перестали називати Вітями // www.ПРАВДА.com.ua. – 29.01.2007.

³ Зан М. Етнічні процеси на Закарпатті (1989-2001 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук 07.00.05 / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського. – Київ, 2003. – 20 с.

⁴ Гаврош О. Кому потрібен розкол Закарпаття? Що думають про русинство видатні закарпатці? // Закарпаття (www.zakarpattia.net.ua). – 7.03.2007.

⁵ Русини не історія, а сучасна реальність // Uzhgorod.net.ua. – 24.03.2007.

Але бачимо, що у березні 2007 р. з'явився новий покровитель русинства – блок політичних партій «Наша Україна». За його списком депутатом Закарпатської облради став дитячий лікар Євген Жупан, єдиний публічний лобіст згаданого рішення (вже тематично четвертого із 1992 р.), що лежить поза компетенцією органу місцевого самоврядування. Цікаво, що «за» голосували «нашоукраїнці», які досі були непримиренними противниками політичного русинства, наприклад, ректор Ужгородського національного університету Микола Вегеш. Його кандидатська і докторська дисертації присвячені п'ятимісячній історії Карпатської України. Доведеться переписати? Потім він заперечував (правда, не публічно), що 7 березня голосував «за», бо начебто утримався. Тоді справді два депутати утримались, але відразу до них себе віднесли аж десятеро «нашоукраїнців»! Хороший конкурс.

Сліди дивної метаморфози ведуть до секретаріату президента України. Абсолютно нехаризматичні фігури русинських лідерів приїлися і, вочевидь, збоку ангажуються нові обличчя. Це найсвіжіше переплетення адміністративного ресурсу з політичним є вельми наївним витвором кабінетних фантазій конспіративного штабу.

Сучасне русинство цілком вмістилося в рамки двох дискусійних напрямків 1990-х: історико-політичний та лінгвістико-етнологічний. Адептів русинізму вистачило тільки на історію і політику. Вони налягали на етнонім «русин» в якості маркера українського населення Закарпаття, принагідно обґрунтовуючи адміністративно-територіальну автономію. Опоненти резонно вказали на витоки русинства у зовнішній політиці іноземних держав, що в умовах розпаду біполярного світу поставили на етнічну маргіналізацію українців.

Урешті-решт, самопроголошене в травні 1993-го «Временное правительство Подкарпатской Руси» зі своїм прем'єр-міністром, міністром закордонних справ, декількома послами саморозпустилося в Ужгороді на початку 2001-го і зійшлося на думці нарощувати мовні експерименти. За кулісами саморозпуску і нинішнього рішення стоїть один і той же високоранговий держслужбовець.

Хоч давно відкинуті сепаратистські прагнення нечисельних пропагандистів русинства, але зараз у декого в Києві кортить знайти додатковий політресурс і конвертувати його через адмінплощину. Не дивно, що саме 2007 р. (втретє із 1990 р.) керівництво Закарпаття намагалося вибрати обласний прапор. Русини наполягали на горизонтальному трикольорі – синій, білий та червоний смугах. Як пояснив журі обласний депутат від «Нашої України» Є. Жупан, цей прапор (що нагадує російський – Р. О.) використовується русинами вже близько 15 років. Натомість синьо-жовтий прапор в активістів русинства асоціюється з кровопролиттям Першої та Другої світових воєн.

Із цього приводу тривалі дискусії підсумували наукові журнали України ще в середині 1990-х рр. Професор Май Панчук (Інститут національних відносин і політології НАН України)⁶ деталізував типові прийоми адептів русинської відрубності: зміщення і підміну контексту, хронологічні неточності, гра статистикою. Так, із заявлених ідеологами русинства 650 тис.⁷ на кінець 1994 р. на підставі закону України «Про національні меншини» заявили себе русинами 96 осіб. У 2006 р. це припущення (650 тис.) залишилося в силі, попри офіційні 10 тис.⁸

У міфотворчих устах послідовників П. Р. Маґочі, професора Торонтського університету (Канада)⁹, русини виявилися жертвами тоталітарного режиму, позаяк їх репресивно не визнали офіційні кола СРСР і сателітів, за винятком

⁶ Панчук М. Політичне русинство в Україні // Політична думка. – 1995. – № 2-3. – С. 116-123.

⁷ Див.: Карпатські русини / Текст: П. Р. Маґочій. – Торонто, 1995. – С. 3.

⁸ Маґочій П. Р. Народ нізвідки: ілюстрована історія карпаторусинів / Пер. з англ. – Ужгород, 2006. – С. 11.

⁹ Маґочій П. Р. Русинське питання // Політична думка. – 1995. – № 2-3. – С. 105-115.

Югославії. Натомість українців загорнуто в комуністичне, навіть об'єднання українців Польщі та Словаччини спеціально дістали мітки спадкоємців прокомуністичних товариств. Тут не обходиться без пересічних трюків дешевих рекламистів, які відволікають увагу від своєї шапки, що горить.

Тому душа художника і космополіта Енді Воргола, класика поп-арту, вже після його смерті в 1987 р. несподівано виявляється русинською¹. Він не надавав значення своїм кореням. Як і найславетніша співачка США українського походження Меланія Сафка². Ця поп-рок-виконавиця за музику до фільму «Красуна і чудовисько» у 1989 р. отримала «Еммі», світову теленогороду.

У Меджилабірцях (Словаччина) знаходиться музей Е. Воргола. Він народився у Пітсбурзі (США), але його батьки походили звідси. Тільки от із дискусійного нарису Pittsburgh Post-Gazette 21 березня 2004 р. випливає, що Енді Воргол був словацької крові³. Це не завадило П. Р. Магочі зробити його фронтменом у книзі à la М. Грушевський «Народ нізвідки: ілюстрована історія карпаторусинів» (2006). Чим уже завинив будитель О. Духнович?

Ймовірною причиною є зиск від гри на снобізмі. На аукціонах «Крістіс» у Нью-Йорку в листопаді 2006 р. і в травні 2007 р. полотно «Аварія зеленої машини» (1963) Енді Воргола продали за 71,7 млн. дол., а портрети кінозірки Мерілін Монро і диктатора Мао Цзедуна – відповідно за 28 і 17,4 млн. дол. За життя художника, у 1978 р., «Аварія зеленої машини» коштувала 69 тис. дол.⁴ За три десятиліття ціна виросла у 104 рази. Тому, очевидно, Олександр Духнович тут не конкурент. Із чисто комерційної прагматики. Тим більше, що він не був ані теоретиком, ані практиком карпаторусинської відрубності.

Планова реанімація русинства була стратегічно спрямована на послаблення української діаспори. Інститут етнографії Академії наук СРСР 6 лютого 1990 р. оперативно заявив зацікавленим особам: «Теоретически можно считать, что русины – понятие одного порядка с русскими, украинцами и белорусами, а не часть какого-либо из этих этносов». І в 1990-му негайно з'явилися «Товариство карпатських русинів» у Закарпатті (лютий), «Русинська Оброда» у Словаччині (березень), «Стоваришеня лемків» у Польщі (квітень), «Об'єднання приятелів Підкарпатської Русі» у Чехії (жовтень), «Руска Матка» у Сербії (грудень), а у березні 1991 р. – «Русинська організація Угорщини». Тоді ж пройшов перший світовий конгрес русинів у Меджилабірцях.

Новоявлені ватажки вимагали визнати русинів окремою національністю (у Закарпатті – як домінуючої), запровадження некодифікованої русинської мови у школах. Екстремісти з їх числа прагнули незалежної (або хоч автономної) Республіки Підкарпатська Русь, подібну до Швейцарії⁵. Помірковані закликали наслідувати романшів, національну меншину Швейцарії (50 тис. осіб), у якій шість літературних мов, чи пропонували галичанам теж стати окремим етносом⁶.

Про що йшлося? Шляхом підміни контексту запаморочити голови троянським конем made in Western Europe. У федеральній конституції Швейцарії зафіксовано, що державними мовами є німецька, французька та італійська. Четверта – ретороманська – є офіційною лише в кантоні Граубюнден, де вона розповсюджена. Більше чогось путнього про Граубюнден і романшів (не плутати з ромами) не

казали, щоби не розвіяти передчасно ілюзії. Головне – запудрити мізки.

У березні 1991 р., через тиждень після русинського конгресу, перепис населення показав у Словаччині дезорієнтацію української діаспори. Професор Олена Рудловчак прокоментувала: «Усі наші будителі, в т. ч. Духнович, відносили себе до малоросів, у сучасному трактуванні – українців. Теперішній розкол на Пряшівщині на українців і русинів я сприймаю як величезну трагедію... Коли російські філологи Пряшівщини побачили, що вони тепер нікому не потрібні, то видумали собі політичний русинізм⁷». Отже, справу мавром зроблено.

Проте русинство зазнало фіаско на батьківщині – у США і Канаді, де тримається завдяки щедрості бізнесмена Стівена Чепи з Торонто. Регіональні щоденники Star Tribune і Chicago Tribune 6 лютого і 20 травня 2001 р., Pittsburgh Post-Gazette 23 липня 2004 р. зафіксували невтішну картину. У Сполучених Штатах нащадки карпатських переселенців живуть переважно у Мінесоті та Пенсільванії. Заклики до них зберегти русинську самобутність отримали здебільшого негативні відповіді: «Старе покоління зникло. Вони приїхали сюди, аби працювати і стати американцями. Їх минуле лишилось позаду». Одна втіха – мрійливий погляд на мапу професора Магочі, де 5 європейських країн визначено місцями компактного проживання русинського етносу, або на статистичну таблицю з гіпотетичними 1,6 млн. осіб у 11 державах. Однак дійсність є іншою.

Під час Всеукраїнського перепису населення (грудень 2001) вперше зібрали дані, які характеризують етнічні групи і самоназви окремих національностей. У Закарпатті русинами записалося 10 тис. осіб, яких трактують етнічною групою, котра входить до української національності⁸. Українцями назвалися 1 млн. 10,1 тис. закарпатців. Вийшло промовисте співвідношення 1:101.

Можна порівняти і переписи населення (останній радянський 1989-го і перший український 2001-го), коли у Закарпатській області проживало відповідно 1 245,8 і 1 254,6 тис. осіб, з них українців – 976,7 тис. (78,4%) і 1 010,1 тис. (80,5%). Причому за 12 років чисельність українців тут зросла на 103,4%, а 2001-го серед них 99,2% рідною мовою вважали українську, 0,5% – російську. У 2001-му новим етніцифікаційним фактором (на рівні з гуцулами, бойками, лемками) стали русини – 0,8% населення області. Причому для майже третини (30,87%) з них рідною є українська, для двох третин (66,64%) – мова етнічної групи, а для 2,5% – інші мови. Про це заангажовані мужі чомусь воліють мовчати.

Таблиця № 1. Чисельність осіб окремих етнографічних груп українського етносу та їх рідна мова. Закарпатська область. 2001 р.⁹

Етнографічні групи	Всього	з них рідною назвали мову	
		свої етнографічної групи	українську
Все населення	10 201	6 745	3 204
бойки	25	14	10
гуцули	83	7	76
лемки	3	-	3
русини	10 090	6 724	3 115

Перепис безпристрасно зафіксував усеукраїнську картину, в т. ч. щодо литвинів, пінчуків і поліщуків з українською самосвідомістю. Позаяк їх одиниці, то акцентуємо увагу в порівняльному ключі без них.

⁷ Гаврош О. Кому потрібен розкол Закарпаття? // Закарпаття (www.zakarpattia.net.ua). – 7.03.2007.

⁸ Про кількість та склад населення Закарпатської області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 р. // Новини Закарпаття. – 2003. – 11 січня. – С. 6.

⁹ Державний комітет статистики України (www.ukrcensus.gov.ua).

¹ Бездір В. Енді Воргол: «Душа моя – русинська!» // Україна і світ сьогодні. – 2006. – 6 березня.

² Ферт С. Знай нашу Мелашку... Меланії Сафці виповнюється 60 років // Україна молода. – 2007. – 2 лютого.

³ Hayes J. Czech, please: East, West meet in genealogical research and in Andy Warhol // Pittsburgh Post-Gazette. – 2004. – 21 March.

⁴ Факты и комментарии. – 2007. – 18 мая.

⁵ Заява керівництва обласної державної адміністрації та обласної ради народних депутатів: [Країло М., Дорчинець Ф., Улинець В., Устич С., Цурко І., Лінтур В., Молнар Б., Приходько В., Стефаньо І.] // Новини Закарпаття. – 1992. – 1 жовтня.

⁶ Магочий П. Р. Європа народів, а не держав // Новини Закарпаття. – 1991. – 24 серпня. – С. 8.

Таблиця № 2. Чисельність осіб окремих етнографічних груп українського етносу та їх рідна мова в Україні. 2001 р.¹

Етнографічні групи	Всього	з них рідною назвали мову	
		своїї етнографічної групи	українську
Все населення	32 417	6 766	25 292
бойки	131	14	113
гуцули	21 400	8	21 382
лемки	672	-	641
русини	10 183	6 725	3 156

Бачимо прибічників гуцульської самобутності в Україні вдвічі більше, аніж русинської. Живуть вони й у Закарпатті. Нема жодних проблем. Вони не спричиняють галасу. Ними не переймаються політичні гравці. Врешті, в Україні відсутні перепони для індивідуальної та колективної культурної самореалізації. Для цього не потрібно окремих рішень облради чи дозволу з Києва, Брюсселю чи Нью-Йорку.

Не випадково 22 березня 2007 р. сесія Рахівської районної ради виступила категорично проти рішення Закарпатської обласної ради, що визнала національність «русин». В її спеціальному рішенні зазначено: «...з метою недопущення спекуляцій на українських етнічних назвах визнати, що автохтонне населення Рахівського району належить до гуцульського субетносу і є складовою частиною українського етносу (нації)»². Депутати Рахівської райради звернулися до президента України, Верховної Ради, генерального прокурора про необхідність скасування рішення Закарпатської облради «Про визнання національності «русин»».

Зі свого боку міський голова Ужгорода Сергій Ратушняк 22 березня 2007 р. у прямому ефірі телеканалу НТН звинуватив керівництво Закарпаття і главу секретаріату президента України В. Балого в планах відокремити область від України шляхом визнання окремого русинського народу. Відповідного листа С. Ратушняк направив прем'єр-міністру, голові Верховної Ради, міністрам внутрішніх справ і юстиції. Утім його однопартійці – усі 7 депутатів облради, обраних за списком Народної партії, теж проголосували 7 березня 2007 р. за проблематичне рішення.

Щодо відродження і примноження матеріальної та духовної культури на субетнічному рівні. Такі громадські ініціативи повсякчас знаходять моральну підтримку держави.

Примітною, зокрема, виявилась робоча програма президента України в останню декаду липня 2007 р. Так, 21 липня В. Ющенко провідав XXV фестиваль «Лемківська ватра» у м. Ждиня (Польща), 28 липня – IV всесвітні бойківські фестини у с. Явора (Турківський район Львівської області), а 29 липня – XVII міжнародний гуцульський фестиваль у м. Яремче (Івано-Франківська область). Вони проводяться з вересня 1991 р. зазвичай з участю від 10 до 30 тис. представників української діаспори Канади, США, Польщі, Великобританії, Португалії, Іспанії, Італії, Білорусі, Росії, Словаччини, Хорватії, Сербії та інших країн. Але досі ні Львівська, ні Івано-Франківська обласні ради чи якась районна рада не приймали рішень про національність «гуцул», «бойко» чи «лемко».

У бурхливих 1990-х Україна зберегла територіальну цілісність усупереч потугам спонсорів сепаратизму. У «конфліктах інтерпретацій» беззаперечну перевагу мали прибічники європеїзації української національної ідеї, а сподвижники спекулятивного етнонаціоналізму (євразійства, русинства і т. д.) виглядали невдачами.

На жаль, сьогодні вирізняється засиллям політехнологій. Їхні вуха стирчать у т. зв. симетричних рішеннях облрад на сході та півдні України про надання російській мові статусу регіональної (травень-липень 2006 р.), на заході (Закарпаття) – про національність «русин» (березень 2007).

Це – димова завіса, за якою спритники з президентської та непрезидентської обойм приховують кричущу соціальну злободенність. Одна з них.

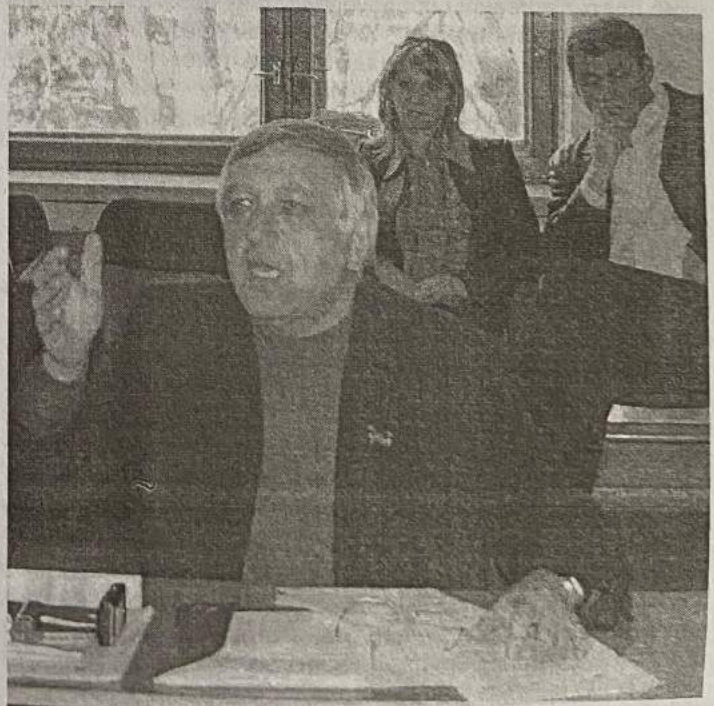
Минулого року кордон України з Росією перетнуло 6 млн. українців, з яких кожен другий – на роботу. 1,5 млн. працюють нелегально³. У Росії щороку заробляють до 200 тис. закарпатців. Їхнім статусом ніхто у центральній та місцевій владі не переймається, шукаючи легшого хліба собі, а електорату – банальних видовищ. Тоді взагалі перейменуємо нашу державу на театр комедії та сатири імені... Самі знаєте.

Втім, у кожного – своя правда, котра найчастіше кваліфікується точкою зору. Тут немислимо обійтися без вихідного положення – вірогідних аргументів. Тоді ця правда стає історичною – сприйнятою всіма поціновувачами минулого рідного краю. Постає О. Духновича є символічною для початку відліку важливого періоду. Національне відродження у XIX ст. сколихнуло всю Європу, особливо етноси (народи), розірвані політичними режимами. Час тоді для них протікав на різних швидкостях.

Неоднаковість досягнутих результатів послужила предметом публічних політичних дискусій у Закарпатті 1920 – 1930-х рр. О. Духнович став уявним арбітром для двох етнополітичних орієнтацій: народовецької (української) та тутешняцько-русофільської (російської). «Русинське питання» в його сучасному розумінні дістало офіційний статус лише в умовах Другої світової війни, коли Угорщина поетапно окупувала й анексувала Підкарпатську Русь (Карпатську Україну). У 1945 р. з боку місцевих русофілів була спроба реваншу, проте переміг «український вибір».

Вдруге «русинське питання» реанімували у 1990 р. Про це вже йшлося. Нині у Закарпатській області легально діють 15 русинських національно-культурних товариств. Це нормально. Проблема полягає в настійливих намаганнях підмінити базові поняття.

У 2007 р. в Україні стало модним ревізувати не тільки результати волевиявлення, але й регіональну історію. Проте бажання включити державу в розв'язання чиїхось світоглядних лабіринтів або на рівні перевиховання самосвідомості є заздалегідь ідеєю безплідною. І священик О. Духнович, і чиновник В. Балого належать своєму часові, котрий мусимо шанувати й розуміти не фрагментарно, а у цілісності. Тоді не кортітиме нових соціальних експериментів, на котрих зазвичай гриють руки зарубіжні інвестори.

³ Закарпаття (www.zakarpattya.net.ua) – 14.02.2007.

¹ Державний комітет статистики України (www.ukrcensus.gov.ua).

² Рахівщина проти визнання національності «русин» // Uzhgorod.net.ua. – 22.03.2007.